

COVID-19 Salgını Sürecinde Öğrencilerin Olası Öğrenme Kayıpları Üzerine Bir Değerlendirme

An Evaluation On Possible Learning Losses Of Students During The COVID-19 Pandemic

 <https://doi.org/10.52105/temelegitim.3.1.3>

Burak BAZ¹

 <https://orcid.org/0000-0002-5472-5475>

Geliş Tarihi/Received: 06.11.2020 | Kabul Tarihi/Accepted: 05.01.2021 | Yayın Tarihi/Published: 15.01.2021

Özet:

Örgün eğitim faaliyetlerine çeşitli nedenlerle verilen aralar, öğrencilerde öğrenme kayıpları yaşanmasına neden olmaktadır. Alanyazında yer alan araştırmalar COVID-19 salgınının da benzer bir etkiye sahip olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle bu çalışmada öğrenme kayıplarının nedenleri, ölçülmesi, COVID-19 salgınının eğitim faaliyetleri üzerindeki etkileri ve bu dönemde yaşanan öğrenme kayıplarının bütüncül bir perspektifle incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda öğrenme kayıpları üzerinde yurt içi ve yurt dışı literatürde yer alan çalışmalar incelenmiştir. Yapılan araştırmalar, COVID-19 salgını döneminde uzaktan eğitim faaliyetlerine erişim ve öğrencilerin öğrenme performanslarının desteklenmesi konularında yaşanan sıkıntıların öğrenme kayıplarını derinleştirdiğini göstermektedir. Bununla birlikte meydana gelen öğrenme kayıplarının çeşitli ölçme yöntemleriyle tespitinin, geliştirilecek telafi eğitim programlarının tasarlanması açısından önemini ortaya koymuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda öğrenme kayıplarının azaltılmasına yönelik bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme, Öğrenme Kayıpları, COVID-19 Salgını.

Abstract:

Any kind of breaks in formal education activities cause students to experience learning losses. Studies in the field show that the COVID-19 pandemic may have a similar effect. Therefore, the aim of this study is to examine the causes and measurement of learning losses, the effects of the COVID-19 pandemic on educational activities and the learning losses experienced in this period with a holistic perspective. For this purpose, studies both in domestic and international literature on learning losses were examined. Studies show that the difficulties experienced in accessing distance education activities and supporting the learning performance of students during the COVID-19 pandemic deepened learning losses. However, it has revealed the importance of determining the learning losses with the help of various measurement methods in terms of designing remedial training programs to be developed. In accordance with these results, some suggestions for reducing learning losses have been made.

Keywords: Learning, Learning Losses, COVID-19 Pandemic.

Önerilen Atıf Bilgisi/To Cite This Article: Baz, B. (2021). COVID-19 Salgını Sürecinde Öğrencilerin Olası Öğrenme Kayıpları Üzerine Bir Değerlendirme. *Temel Eğitim Dergisi*, 3(1), 6-19. <https://doi.org/10.52105/temelegitim.3.1.3>

Bu makale Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) lisansı ile lisanslanmıştır. Makalenin okuma, indirme, kopyalama, dağıtma ve yazdırma hakları herkes için kalıcı olarak serbest bırakılmıştır.

This article is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license and permanently free for everyone to read, download, copy, distribute and print.

Giriş

Belirli bir zaman içinde öğrenilen bilgiler uzun süre kullanılmadığı zaman ileride aynı bilgilere ulaşmakta güçlük çekilebilir. Bu durum, bilgilerde yaşanan kaybı ifade etmesi sebebiyle öğrenme kaybı olarak adlandırılmaktadır. Öğrenme kaybı, öğrencilerin okuldan uzak kaldıkları dönemde, edindiği

¹İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sınıf Öğretmenliği Doktora Programı Öğrencisi. e-posta: burakbaz14@gmail.com

bilgileri kullanmamasına bağlı olarak, bu bilgilerin bir kısmında unutmaya meydana gelmesi ve öğrendiklerini geri getirememesi olarak açıklanabilir (Arı, 2004).

Geçmişten günümüze kadar eğitim-öğretim faaliyetlerine verilen araların (ara tatil ve yaz tatili gibi) öğrenme üzerindeki etkileri konusunda yapılan çalışmalar, sürenin artmasına bağlı olarak yaşanan öğrenme kayıplarında da artış meydana geldiğini göstermiştir. Özellikle yaz tatili (Şahin, 2004; Arı, 2004), deprem (Andrabi, Daniels ve Das, 2020) ve küresel salgın dönemlerinde (Turner, Hughes ve Presland, 2020) yaşanan öğrenme kayıpları bu duruma örnek olarak gösterilebilir. 2020 yılının başlarından itibaren dünya genelinde pek çok ülkeyi olumsuz etkileyen COVID-19 salgınının da öğrenme kayıpları üzerinde benzer bir etkide bulunacağı tahmin edilmektedir.

COVID-19 salgını, dünya genelinde bir sağlık krizi olarak ortaya çıkmakla birlikte aynı zamanda önemli ekonomik ve eğitsel sonuçlar da doğurmuştur. Eğitsel sonuçların arasında geçici sürelerle yüz yüze eğitime ara verilmesi ön planda yer almıştır. Bu durumdan dünya genelinde 1,6 milyar öğrenci etkilenmiştir (Hall, 2020). Birçok ülke eğitim-öğretim faaliyetlerini uzaktan eğitim kanallarıyla sürdürmeye çalışmasına karşın, yüz yüze eğitim olanaklarından uzak kalmanın öğrenmede önemli kayıplara neden olacağı tahmin edilmektedir (Dünya Bankası, 2020; Kuhfeld ve Tarasawa, 2020). Yüz yüze eğitime verilen ara kısa vadeli olmakla birlikte öğrenme kayıplarının ilerleyen dönemlerde de devam edebileceği ve çeşitli nedenlerle akranlarından geride kalan çocukların telafi edemeyeceği büyüklükte ve kalıcı öğrenme kayıplarına dönüşmesi ile ilgili ciddi endişeler bulunmaktadır (Kaffenberger, 2021; Saavedra, 2020; Shafer, 2020). Bu bakımdan COVID-19 salgınının eğitime olan etkilerini incelemek ve öğrenme kayıpları konusuna eğilmek önem arz etmektedir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, alanyazındaki çalışmalardan hareketle COVID-19 salgınının öğrencilerde sebep olabileceği öğrenme kayıplarına ve bunun yansımalarına ilişkin bütüncül bir perspektif sunmaktır. Öğrenme kayıplarının içeriğinin daha iyi anlaşılabilmesi ve COVID-19 salgınının öğrenme kayıpları üzerindeki etkisini daha ayrıntılı sunabilmek amacıyla çalışmada sırasıyla;

- Öğrenme kayıplarının nedenleri
- Öğrenme kayıplarının ölçülmesi
- COVID-19 salgınının eğitim faaliyetleri üzerindeki etkileri
- COVID-19 salgını döneminde öğrenme kayıpları ve bu durumu önlemeye yönelik tavsiyeler üzerinde durulmuştur.

Öğrenme Kayıplarının Nedenleri

Çocuklar için en iyi öğrenme ortamı, öğretimin sürekli olduğu koşullarda sağlanabilmektedir. Ancak çeşitli nedenlerle eğitim-öğretim faaliyetlerine verilen aralar öğrencilerin öğrenme ritmini bozmakta ve öğrenme becerilerinde unutulmaya neden olmaktadır (Cooper, 2003). Unutma, öğrenme süreçlerinin doğal bir parçasıdır. Ebbinghaus, 1885 yılında ileri sürdüğü unutma eğrisi kavramı ile öğrenme süreçlerinde meydana gelen unutmayı açıklamıştır. Unutma eğrisi, bilgiyi korumak için herhangi bir girişimde bulunulmadığında bilgi düzeyinin zamanla azaldığını göstermektedir (Turner, Hughes ve Presland, 2020). Özetle, öğrenilen bilgiler tekrar edilmezse bir süre sonra unutulmaktadır.

Formal eğitime verilen aralarda öğrencilerin ders çalışma ve öğrenme faaliyetlerinde düşüşler meydana gelebilmektedir. Okula yeniden başladıkları dönemde öğrencilerin öğrenme seviyelerinin müfredat ile eşgüdüm içerisinde olmaması ve buna bağlı olarak uyum sağlamada yaşanan sorunlar nedeniyle öğrenciler öğrenme kayıpları yaşayabilmektedir. Zaman geçtikçe ve müfredatın gerisinde kalma oranlarının artmasına bağlı olarak yaşanan öğrenme kayıplarının etkisi derinleşmektedir (Kaffenberger, 2021).

Öğrenme kayıplarının temelinde eğitim-öğretim faaliyetlerine ara verilmesi yer almaktadır. Alanyazında yer alan araştırmalar incelendiğinde eğitim-öğretim faaliyetlerine verilen araların nedenleri aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere tatiller, doğal afetler ve COVID-19 salgını olarak ifade edilebilir.

Tablo 1: Öğrenme Kayıplarının Nedenleri

Öğrenme Kayıplarının Nedenleri	Sınıf Düzeyi	Risk Faktörleri	Koruyucu Faktörler
Tatiller			
Yaz Tatili			
Alexander, Entwisle ve Olson (2007) Borman, Benson ve Overman (2005)		Yaz tatilinin uzunluğu Düşük sosyo-ekonomik seviye	Yaz okulu Ebeveyn izlemesi
Arı (2005)	1-4. Sınıf	Düşük sosyo-ekonomik seviye	İnternet erişimi Çalışma ortamı Ebeveyn eğitim düzeyi
Sezgin, Erdoğan ve Dağ (2020)	9. Sınıf	Yaz tatilinin uzunluğu	Ebeveyn eğitim düzeyi
Ara Tatil			
Burç ve Akkuyu (2020)	1-4.Sınıf	Okula uyum problemleri Motivasyon eksikliği	Dinlenme ve eğlenme ihtiyacının karşılanması
Doğal Afetler			
Deprem			
Andrabi, Daniels ve Das (2020)	1-10. Sınıf	Beklenmedik olması Maddi ve manevi kayıplar	
Kasırğa			
Harris ve Larsen (2019)		Maddi ve manevi kayıplar	
COVID-19 Salgını			
Dorn, Hancock, Sarakatsannis ve Viruleg (2020)	1-12. Sınıf	Düşük sosyo-ekonomik seviye	Ebeveyn desteği
Engzell, Frey ve Verhagen (2021) Kaffenberger (2021)	1-4. Sınıf 3. Sınıf	Beklenmedik olması Belirsizlik yaratması	Ebeveyn eğitim düzeyi Telafi eğitim çalışmaları
Kuhfeld, Soland, Tarasawa, Johnson, Ruzek ve Liu (2020)	1-12. Sınıf	Maddi ve manevi kayıplar Okul devamsızlığı	Telafi eğitim çalışmaları
Sabates, Carter ve Stern (2021) Turner, Huges ve Presland (2020)	10-12. Sınıf	Materyal eksikliği Eğitim faaliyetlerindeki aksaklıklar Motivasyon eksikliği	Ebeveyn desteği Telafi eğitim çalışmaları

Tablo 1'de görüldüğü üzere tatiller, doğal afetler ve COVID-19 salgınının eğitim-öğretim faaliyetlerinde meydana getirdiği aksaklıklar çeşitli sınıf düzeylerinden öğrencilerin öğrenme kaybı yaşamasına neden olmaktadır. Bu nedenler sırasıyla incelendiğinde tatiller, eğitim-öğretime planlı olarak verilen araları ifade etmektedir. Bu tatiller, öğrencilerin dinlenme ihtiyacını karşılamak üzere her yıl belirli tarihler arasında yapılmaktadır. Türkiye'de uygulanan tatil sürelerine bakıldığında, 2020 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2 hafta ara tatil, 2 hafta yarıyıl tatili ve 11 hafta yaz tatili planlandığı görülmektedir (MEB, 2020a). Bununla birlikte uzun tatil süreçlerinde öğrenme faaliyetlerinden uzak kalan öğrenciler, okula devam ettikleri süreçte öğrendikleri bilgileri unutma riski ile karşı karşıya kalmaktadır. Bazı araştırma sonuçlarında, yaz tatilinde eğitime verilen uzun olmasının öğrenme kayıplarını artırdığı görülmektedir (Alexander, Entwisle ve Olson, 2007; Sezgin vd., 2020). Bunun yanı sıra Mikulecky (1990), risk gruplarında yer alan öğrencilerin bu dönemlerde daha fazla öğrenme kaybı yaşama eğiliminde olduğundan söz etmiştir. Ayrıca düşük sosyo-ekonomik seviyede yer alan öğrenciler, öğrenme kayıpları açısından akranlarına kıyasla çeşitli dezavantajlara sahip olmaktadır (Arı, 2005).

Borman, Benson ve Overman (2005), düşük sosyo-ekonomik seviyedeki (SES) ailelerin çocuklarının yaz tatillerinde daha fazla öğrenme kaybı ile karşı karşıya kalmalarına neden olan dört farklı mekanizmayı açıklamıştır. Buna göre yüksek SES'deki ebeveynler çocuklarına ayırabileceği daha fazla zaman ve finansal kaynaklara sahip olurken, düşük SES'deki ebeveynler çocuklarına yeterli kaynakları sağlayamamaktadırlar. Buna bağlı olarak yaz dönemindeki etkinliklere erişimde ve katılım göstermede yüksek SES'deki ailelerin çocukları daha avantajlı olabilmektedir. Bununla birlikte düşük ve yüksek SES'deki ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarında önemli farklılıklar bulunabilmektedir. Aynı zamanda yüksek SES'deki ebeveynlerin çocuklarının başarıları ve davranışları ile ilgili daha yüksek beklentilere sahip olduğu varsayımı bu durum üzerinde etkilidir.

Meydana gelen öğrenme kayıplarının üstesinden gelinmesinde ise koruyucu faktörlerin önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu kapsamda yaz okulları ve ebeveyn izlemesi, yaz tatilinde yaşanan öğrenme

kayıplarının telafisinde katkı sağlayabilmektedir (Alexander vd., 2007; Borman vd., 2005). Ebeveyn izlemesi, yaz tatili sürecinde de çocuğunun akademik gelişimini takip eden anne-baba tutumlarını ifade etmektedir. Bu hususta ebeveynlerin eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların akademik gelişimine sağladığı katkının arttığından söz edilmektedir (Arı, 2005; Sezgin, Erdoğan ve Dağ, 2020). Bunun yanı sıra kendine ait bir odası ve çalışma alanı bulunan, internet erişimi olan öğrenciler akranlarına kıyasla daha az öğrenme kaybı yaşayabilmektedir (Arı, 2005).

Yaz tatiline benzer şekilde ara tatillerde de öğrenme kayıpları meydana gelebilmektedir. Bununla birlikte verilen aranın süresine bakıldığında ara tatillerde yaşanan kayıpların daha sınırlı olması beklenebilir. Bu konuda yapılan bir araştırmada ilkökul öğrencilerinin ara tatilde yaşadıkları öğrenme kayıpları, sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak incelenmiştir. Buna göre öğrencilerin ara tatil sonrası yaşadığı okula uyum problemlerinin (ebeveynden ayrılma kaygısı vs.) ve motivasyon eksikliğinin öğrenme kayıpları açısından risk yarattığı, buna karşın öğrencilerin tatil süresince eğlenme ve dinlenme ihtiyacının karşılanmasının koruyucu bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır (Burç ve Akkuyu, 2020).

Öğrenme kayıplarının nedenleri arasında ikinci olarak doğal afetler nedeniyle eğitim-öğretim faaliyetlerinin aksaması yer almaktadır. Tatillerle kıyaslandığında doğal afetler öngörülemeyen bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Doğal afetin beklenmedik olması, insanlar üzerinde şok etkisi yaratabilmekte, korku ve kaygı hislerini artırabilmektedir (Andrabi vd., 2020). Bu yönüyle doğal afet sonrasında eğitim-öğretim faaliyetlerinin sürdürülebilirliği ve öğrencilerin okula devamı daha zor olabilmektedir. Yapılan araştırmalarda deprem ve kasırga gibi doğa olayları sonucunda meydana gelen öğrenme kayıpları üzerinde durulmuştur. Bu çalışmalar incelendiğinde Andrabi ve diğerleri, 2005 yılında Pakistan'da meydana gelen depremin meydana getirdiği maddi ve manevi kayıpların, eğitim faaliyetleri ve öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki yansımalarını ele almışlardır. Bu araştırmada, depremin verdiği zarar nedeniyle okulların 14 haftalığına kapatılmasının etkisinin 1,5 yıllık eğitime eşdeğer olduğu tahmin edilmiştir. Benzer şekilde Harris ve Larsen (2019), Amerika'nın New Orleans kentinde 2005 yılında meydana gelen Katrina kasırgası sürecinde eğitim-öğretime verilen ara sonucunda oluşan öğrenme kayıplarının telafisinin 2 yıl sürdüğünü ifade etmiştir.

Buraya kadar sözü edilen nedenlerden hareketle COVID-19 salgınının da öğrenme kayıplarına yol açacağı öngörülmektedir. Doğal afetlere benzer şekilde COVID-19 salgını da beklenmedik bir şekilde ortaya çıkmış, maddi ve manevi kayıplara neden olmuştur. Kendilerinin veya yakınlarının hasta olması, ebeveynlerinin işini kaybetmesi gibi durumların meydana getirdiği psikolojik ve ekonomik güçlükler, öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Ayrıca yüz yüze eğitime ara verilmesi nedeniyle öğrenciler, okulun sağladığı sosyal destekten yoksun kalmıştır (Kuhfeld, Soland, Tarasawa, Johnson, Ruzek ve Liu, 2020). Bunun yanı sıra vaka sayılarında yaşanan artışlar ve salgının önlenmesi ile ilgili çalışmaların zaman alması, eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilgili bir belirsizlik yaratmıştır. Öğretimin nasıl sürdürüleceği, öğrencilerin akademik başarısının nasıl değerlendirileceği, ulusal sınavların ne zaman yapılacağı gibi konularda yaşanan belirsizlik, öğrencilerin akademik gelişimlerine olumsuz şekilde yansımıştır (Turner, Huges ve Presland, 2020).

Öte yandan örgün eğitim faaliyetlerine verilen ara, bazı öğrencilerin uzaktan eğitime erişimde sıkıntı yaşayabileceği ve bireysel ders çalışma planları oluşturmak için gereken beceri ve kaynaklardan yoksun olabileceği anlamına gelmektedir. Özellikle sosyo-ekonomik seviyenin öğrencilerin sahip olduğu kaynaklar üzerinde belirleyici rolünün olması, öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetlerine devamını da etkilemektedir. Yapılan araştırmalar televizyon, radyo, telefon, eğitsel malzemeler (Sabates, Carter ve Stern, 2021) gibi kaynaklardan yoksun olmaları nedeniyle uzaktan eğitime erişemeyen öğrencilerin daha yüksek öğrenme kayıpları yaşama eğiliminde olduğunu göstermektedir (Dorn, Hancock, Sarakatsannis ve Viruleg, 2020). Bu tür durumlarda öğrenciler ders çalışma için gereken motivasyona sahip olma ve bu motivasyonu sürdürme konusunda zorluk yaşayabilmektedir (Kayır ve Özçelik, 2018; Şahin, 2004; Turner, Huges ve Presland, 2020). Motivasyon eksikliği ise öğrencilerin okul devamsızlığının artmasına (Kuhfeld, Soland, Tarasawa, Johnson, Ruzek ve Liu, 2020), okul devamsızlığı da öğrenme kayıplarına neden olmaktadır (Reid, 2005). Bu bakımdan salgın dönemindeki eğitime daha fazla devamsızlık yapan öğrencilerin öğrenme kaybının daha fazla olacağı öngörülebilir. Ayrıca devamsızlığı fazla olan öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyi azaldıkça öğrenme kayıpları da kademeli olarak artmaktadır (Arı, 2004). Bu duruma benzer olarak yerleşim yeri de öğrencilerin yaşayabileceği öğrenme kaybı miktarını etkileyebilmektedir. Erol (2006)'un araştırmasında yerleşim yerlerine göre öğrenme kayıpları incelendiğinde tüm yerleşim türlerinde öğrencilerin öğrenme kaybı yaşayabildiği görülmüştür. Fakat öğrenme kaybının köy ve kasabalardaki çocuklara göre şehirdeki çocuklarda daha çok olması dikkat çekmektedir.

Yapılan araştırmalarda ayrıca COVID-19 salgınında meydana gelebilecek öğrenme kayıplarına karşı koruyucu işleve sahip olan bazı faktörlerden de söz edilmiştir. Bu faktörler ebeveyn özellikleri ve telafi eğitim çalışmaları olarak iki grupta ele alınabilir. Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin ekran karşısından öğrenebilmesi ve anlatılan konuları takip edebilmesinde ebeveyn desteğinin kritik bir rolü bulunmaktadır. Bu süreçte ilgili ve destekleyici davranan ebeveynlerin çocukları, derslerinde anlamakta ve takip etmekte zorlandıkları hususlarda ebeveynlerine daha rahat soru sorabilmekte ve onlardan yardım alabilmektedir. Bu durum çocukların yaşayabileceği öğrenme kayıplarını anlamlı ölçüde azaltmaktadır (Dorn vd., 2020; Sabates vd., 2021). Ayrıca ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça çocuklarına sağladıkları akademik gelişim katkısı daha fazla olmaktadır. Öte yandan Dorn ve diğerleri (2020) tarafından yapılan araştırmada ebeveynleri düşük eğitim düzeyine sahip olan çocukların yaşadığı öğrenme kaybının %60 oranında daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Koruyucu faktörler arasında son olarak telafi eğitim çalışmaları yer almıştır. Dorn ve diğerlerine (2020) göre tam zamanlı çevrimiçi öğrenme, sınıf içi akademik faaliyetlerle aynı sonuçları vermemektedir. Bu nedenle COVID-19 döneminde meydana gelen öğrenme kayıplarının giderilmesini ve öğrencilerin öğrenme düzeylerinin müfredatla eşgüdüm içerisinde olabilmelerini sağlamak amacıyla telafi eğitimlere ihtiyaç duyulmaktadır. Telafi eğitimlerinin içeriği farklı şekillerde yapılandırılabilir. Bunlar arasında; önceki yılın tekrarı, zenginleştirilmiş içeriklerin sunulması, gelecek yaz tatilinin ilk haftalarında uygulanabilecek planlı müdahaleler ve küçük grup etkinlikleri sayılabilir (Kaffenberger, 2021). Telafi eğitiminin içeriğinin nasıl yapılandırılacağına karar verilmesinde öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesi de önem taşımaktadır. Bunun için hangi derslerde ve hangi konu alanlarında daha fazla unutmaların meydana geldiği belirlenebilir (Sabates vd., 2021).

Buraya kadar açıklanan öğrenme kayıplarının nedenleri, bu kayıpları ortaya çıkaran kaynaklar hakkında bilgi sahibi olmak açısından önemlidir. Bununla birlikte öğrenme kayıplarının miktarının belirlenmesinde, ölçme yöntemlerinin ele alınması da önem taşımaktadır. Aşağıda öğrenme kayıplarının nasıl ölçülebileceği üzerinde durulmuştur.

Öğrenme Kayıplarının Ölçülmesi

Öğrencilerin başarı düzeyinde meydana gelen değişimleri ölçmek, eğitim ve istatistik alanları açısından zor ve karmaşık bir konudur. Cooper ve diğerlerine (1996) göre öğrencilerin bireysel öğrenme kayıplarının değerlendirilebilmesi için ilişkili en az iki ölçüme ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin, yaz tatili sürecinde meydana gelen öğrenme kayıplarının tespit edilebilmesi için paralel testler kullanılarak hem bahar aylarında hem de güz aylarında yapılan iki ölçme işlemi sonucunda öğrencilerin aldığı puanlar belirlenir. Bu puanların istatistiki olarak karşılaştırılması, öğrenme kayıplarının anlamlı düzeyde olup olmadığını gösterecektir.

Öğrenme kaybı, en bariz şekilde öğrencilerin sınav puanlarında ve başarı düzeylerinde bir düşüş ile kendini göstermektedir (Menard ve Wilson, 2013). Bu nedenle başarı testleri, bu amaçla tercih edilen ölçme araçları arasında ilk sıralarda gelmektedir. Bunun yanı sıra ilkökul öğrencilerinin okuma düzeylerinde yaşanan kaybı değerlendirmede, bir dakikada doğru okunan kelime sayısı ve yapılarını inceleme ve önceki okuma düzeyi ile kıyaslama gibi yöntemlere de başvurulabilmektedir (Patton ve Reschly, 2013). Sözü edilen kapsamda öğrenme kayıplarının belirlenmesinde genel olarak aşağıda yer verilen 3 ölçüt kullanılabilir (Cooper vd., 1996):

- 1. Mutlak Değişim Ölçüleri:** Öğrencilerin aynı sınava iki kez girmesi ve sınavdan aldığı ham puanlardaki değişimle hesaplanır. Mutlak değişimin başka bir ölçüsü de standartlaştırılmış puandır. Standart puanlar önce normalize edilir ve ardından standart bir ortalama ve standart sapmaya ölçeklenir. Ortalamanın altında kalan öğrencilerde öğrenme kaybı olabileceği üzerinde durulur.
- 2. Bağlı Değişim Ölçüleri:** Öğrencilerin başarılarında meydana gelen değişimi değerlendirmede bir diğer yol olarak göreceli değişim ölçülerinden faydalanılabilir. Mutlak değişim ölçülerinde belli bir puan sınırı ile kıyaslanan öğrenciler, bağlı değişim ölçülerinde belli bir grubun başarı düzeyi ile kıyaslanmaktadır. Örneğin, başarı düzeyi test edilen öğrencilerin puanları, ulusal bir örnekleme ile kıyaslanabilir.
- 3. Norm Çalışması Yapılmış Testler:** Sınıf düzeylerine göre yapılan norm çalışmaları, ilgili sınıf düzeyindeki öğrencilerin başarı ortalamalarını göstermektedir. Örneğin, norm çalışması yapılmış 100 soruluk bir testte 3. sınıf öğrencilerinin ortalaması 50 iken aynı öğrencilerin 4. sınıfın başında aynı testten ortalamasınının 45 olması, yaz tatili süresince öğrenme kaybı yaşamış olabileceklerini gösterir.

Öte yandan COVID-19 salgınının öğrenciler üzerinde meydana getirdiği kaygı, korku, üzüntü gibi olumsuz duygu durumlarına bağlı olarak okula başladıkları ilk aşamada başarı testlerine tabi tutulmaları, öğrencilerin yaşadığı kaygı düzeyini artırabileceğinden, Gewertz (2020) test dışı tekniklerden faydalanılmasını önermiştir. Bir alternatif olarak, öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarında çeşitli aktiviteler yoluyla öğrencilerin bilgi düzeyini ve öğrenme ihtiyaçlarını belirlemesinin, test tekniklerine nazaran daha uygun bir yaklaşım olacağı ifade edilmiştir.

COVID-19 Salgınının Eğitim Üzerindeki Etkileri

COVID-19 salgını küresel ölçekte tüm dünyayı etkilemeye başladığında bazı ülkelerde okulların geçici süreyle kapatılması alınan ilk önlemlerden olmuştur. Okulları kapatılarak yüz yüze eğitime ara verilmesi yönünde adım atan ülkeler çeşitli kanallar aracılığıyla eğitim faaliyetlerini sürdürmeye çalışmışlardır. Bu kanallar arasında televizyon yayını, internet tabanlı öğretim, radyo yayını, evde eğitim gibi seçenekler yer almıştır. Ancak dünya genelinde çoğu eğitim sisteminin evden öğrenmeye hazırlanmak için fazla zamanının olmaması, birkaç hafta içinde öğretim planlarının değiştirilmek ve yeni eğitim yolları oluşturmak zorunda kalınması ve en önemlisi bu durumun ne kadar süreceğini kimsenin bilmemesi sebebiyle büyük zorluklar yaşanmıştır (Sahlberg, 2020).

UNICEF tarafından 127 ülkeden elde edilen veriler üzerinde yapılan bir araştırmada bu ülkelerdeki uzaktan eğitim faaliyetlerinin %75'inin televizyon yayını, %73'ünün dijital kaynaklar, %58'inin radyo yayını, %48'inin evde eğitim ve %7'sinin ev ziyaretleri ile yürütüldüğü ortaya koyulmuştur. İnternet tabanlı eğitim, yaygın kullanım oranına karşın dünya genelinde okul dönemindeki çocukların ancak dörtte biri açısından ulaşılabilir durumdadır. Bu olumsuzluğa önemli bir alternatif sayılabilecek televizyon yayını, küresel olarak en fazla öğrenciye (%62) ulaşma imkânına sahip kaynak olarak değerlendirilmiştir (UNICEF, 2020a). Bu sonuçlara benzer şekilde Türk eğitim sisteminde de uzaktan eğitim süreci televizyon ve internet tabanlı uygulamalar yoluyla yürütülmüştür. Okullar, 23 Mart 2020 tarihinden itibaren Eğitim Bilişim Ağı (EBA) internet portalı ve mobil uygulaması üzerinden canlı derslere başlamıştır. Bunun yanı sıra TRT (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu) üç farklı kanal üzerinden ilköğretim, ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik EBA televizyon yayınına devam etmiştir. Her iki uzaktan eğitim uygulamasına toplamda 7.383.213 öğrenci katılım göstermiştir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2020b). Bununla birlikte öğrencilerin internet ve televizyon yayınlarına erişim olanakları konusunda ayrıntılı bilgilere ulaşılamamıştır.

Bu konuda UNICEF'in COVID-19 döneminde 188 ülkede yürüttüğü bir çalışmanın verileri incelendiğinde, okul dönemindeki çocukların %31'inin (463 milyon) televizyon yayını veya internet tabanlı uzaktan eğitime erişiminin bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar okulların kapanmasından büyük oranda düşük sosyo-ekonomik seviyede yer alan ve uzun süredir işsiz olan ailelerin ve çocuklarının etkilendiğini ortaya koymuştur. Bu hanelerde yaşayan çocukların internet erişimi, kişisel bilgisayar, televizyon gibi olanaklardan yoksun olmaları öğrenme eşitsizliklerini artırmaktadır (UNICEF, 2020b). Kuhfeld ve diğerlerinin (2020, s. 556) çalışmasında ise uzaktan eğitime erişimi olmayan bazı öğrencilerin matematik becerilerinde tam bir yıllık kayıp yaşayabilecekleri vurgulanmaktadır.

Yıldız ve Akar Vural (2020) COVID-19 salgınının eğitim üzerindeki etkisini "tarihteki en büyük eğitim kesintisi" olarak ifade etmiş, okulların kapalı kalma oranında ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre önemli bir fark olduğunu belirtmiştir. Buna göre 2020 yılının Mart ayı sonrasında az gelişmiş ülkelerde ilköğretim çağındaki çocukların %86'sı okula gidemezken bu oran gelişmiş ülkelerde sadece %20 civarındadır. Carlsson, Dahl, Öckert ve Rooth (2015) tarafından yapılan bir araştırmada yalnızca 10 gün fazladan okula devam ederek sınava giren öğrencilerle bu 10 günde okuldan uzak kalan öğrenciler arasında başarı açısından %1'lik bir standart sapma farkı olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmanın sonucu, salgın döneminde okula devam edebilen ve okuldan uzak kalan öğrenciler arasındaki eğitim eşitsizliğinin boyutunu ve okulların uzun süreli kapalı kalmasının yol açacağı hasarı göstermesi açısından önem taşımaktadır.

COVID-19 Salgınının Öğrenme Kayıpları Üzerindeki Etkileri

Örgün eğitim faaliyetlerine çeşitli nedenlerle verilen araların meydana getirdiği öğrenme kayıplarına benzer bir etkinin COVID-19 salgını sonucunda da meydana gelebileceği çeşitli araştırmacılar tarafından öngörülmektedir. Kuhfeld ve Tarasawa (2020, s. 3) tarafından yapılan bir araştırmada 2017-2018 eğitim-öğretim yılında öğrenimine devam eden ilköğretim ve ortaokul öğrencilerinin yaz tatili sürecinde matematik ve okuma becerilerinde yaşadığı öğrenme kayıplarından

yola çıkılarak COVID-19 salgını sürecinde yaşayabilecekleri öğrenme kaybı düzeyleri yordanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, öğrenme kayıplarının normal dönemdeki seyrine göre önemli ölçüde artacağı öngörülmektedir.

COVID-19 salgınının öğrenme kayıplarına yönelik etkisi konusunda bir başka çalışmaya göre öğrenme kayıplarının özellikle matematik ve okuma becerisindeki gelişmenin en yüksek düzeylerde olduğu küçük sınıflarda daha fazla etkili olması beklenmektedir (Wyse, Stickney, Butz, Beckler ve Close, 2020, s. 62). Bu sebepten öğrencilerin okula beklenenden çok daha düşük akademik performanslarla dönmeleri olağandır. Benzer şekilde 2019-2020 eğitim-öğretim yılında normal koşullarda hedeflenen okuma becerilerinin yalnız %63 ila %68'inin, matematik becerilerinin ise sadece %37 ila %50'sinin öğrencilere kazandırılabilirdiği; okullar 2020 Eylül ayında yeniden açıldığında öğrencilerin büyük öğrenme kayıplarıyla okula başladığı tahmin edilmektedir (Kuhfeld, Soland, Tarasawa, Johnson, Ruzek ve Liu, 2020, s. 556). Bir diğer çalışmada ise 2019-2020 eğitim-öğretim yılının son çeyreğinde okulların kapanması ve eğitimin farklı yollarla sürdürülmeye çalışılması sonucu ulusal sınavlardaki standartlaştırılmış puanların en iyi ihtimalle 2 yıl için, ancak muhtemelen daha uzun süre olumsuz etkileneceği belirtilmiştir (Middlestone, 2020).

Dünya Bankası tarafından yayımlanan bir raporda 157 ülkenin verileri kullanılarak yapılan analizler, eğitim-öğretim seviyesinde küresel bir düşüş yaşanacağını göstermektedir. Bu düşüşlerin, eğitim hizmetlerinin kalitesine bağlı olarak 0,3 ila 0,9 yıl arasında değişebileceği tahmin edilmektedir (Dünya Bankası, 2020; Azevedo, Hasan, Goldemberg, Iqbal ve Geven, 2020). Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan raporda ise Fransa, Almanya ve İtalya'nın eğitim sistemi verileri üzerinde yapılan incelemeler, yüz yüze eğitimden çevrimiçi eğitime geçişin bile öğrenme kaybına neden olduğunu göstermiştir. Çevrimiçi eğitimin uzun periyotlarda öğrenme kayıplarına neden olacağı öngörülmekle birlikte diğer dış faktörler de dikkate alındığında bu oranın daha da artacağı ifade edilmektedir (Di Pietro, Biagi, Costa, Karpinski ve Mazza, 2020, s. 28). Yine aynı rapora göre COVID-19 salgını sürecinde yaşanan öğrenme kayıplarının temelinde dört faktör yer almaktadır. Bunlar; öğrencilerin öğrenme için daha az zaman harcaması, stres, öğrencilerin etkileşim biçiminde yaşanan değişiklik (uzaktan-çevrimiçi eğitime geçiş vs.) ve öğrenme motivasyonunun azalması veya ortadan kalkmasıdır.

Okulların kapalı kaldığı süreçte eğitim faaliyetleri, genellikle çevrimiçi uygulamalar kullanılarak yapılmaya çalışılmıştır. Ancak öğrenme kayıplarına bir sebep olarak da çevrimiçi eğitim uygulamaları görülmektedir. Yapılan araştırmalar çevrimiçi eğitimlerin odaklanmada zorluk ve sosyalleşmenin azalması gibi olumsuzluklarının bulunduğunu göstermiştir. Ayrıca ailelerin teknolojiye ilişkin olumsuz görüşleri veya maddi koşulların elverişsiz olması sebebiyle evlerde cihaz ve internet gibi gerekli teknolojik altyapı bulunmaması da öğrencilerde öğrenme kayıplarına neden olmaktadır (Görgülü Arı ve Hayır Kanat, 2020; Sarı ve Nayır, 2020).

Aileler tarafından okul ile eğitim sürecinin eş değer görülmesi ve ebeveynlerin uzaktan eğitimle öğrenme ve beceri gelişimine yönelik yeterli bilgiye sahip olmamaları da öğrenme kayıplarına bir sebep olarak değerlendirilebilir (Sarı ve Nayır, 2020). Bazı ebeveynlere göre eğitim ile okul iç içedir ve okulda gerçekleştirilmeyen eğitimin etkisine inanç azalmaktadır. Çocukları ilk ve ortaöğretimde bulunan ebeveynlerin çoğu, COVID-19 sebebiyle okulların kapanmasının ardından, çocuklarının eğitiminin aksamasından ve onların akademik olarak geride kalmasından endişe duyduğunu ifade etmiştir (Horowitz, 2020).

Salgına bağlı işsizliğin artması ve küresel çapta yaşanan ekonomik krizin ardından birçok ülke ekonomi alanında iyileşmeye öncelik veren adımlar atmış, çocukların eğitsel olarak desteklenmesi ise nispeten arka planda kalmıştır (Masonbrink ve Hurley, 2020). İşsizlikle karşı karşıya kalan ailelerde de ekonomik sorunlar yaşanması söz konusu olmuştur. Wilson'a (2020) göre sosyo-ekonomik olanakların sınırlı olması, öğrenme kayıpları açısından dezavantajlı bir durum ortaya çıkarmaktadır. Bunun yanı sıra, sınırlı olanaklarla okula başlayan okul öncesi ve birinci sınıf öğrencileri için öğrenme kaybı riski artmaktadır. Bir başka çalışmaya göre COVID-19 salgını sürecinde ortalama sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrenciler yaklaşık 7 aylık bir öğrenme kaybı yaşarken düşük sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin 12 aydan fazla bir öğrenme kaybı yaşayacağı tahmin edilmektedir (Hall, 2020). Bu sonuçlar, yaşanması muhtemel öğrenme kayıplarının boyutları hakkında fikir sunabilir.

Kaffenberger (2021) tarafından yapılan bir araştırmada 3. sınıf düzeyindeki öğrencilerin COVID-19 salgını nedeniyle yaşadıkları öğrenme kayıplarının 10. sınıfa ulaştıklarında 1,5 yıllık veya daha fazla bir öğrenme kaybına neden olabileceği tahmin edilmektedir. Öte yandan aynı araştırmada, öğrenme kaybı sonrası okula dönen öğrenciler için yapılabilecek iyileştirme çalışmalarının öğrenme kayıplarını yarı yarıya azaltabileceği öne sürülmüştür. Bu sonuç, öğrenme kayıplarının azaltılmasına yönelik alınabilecek önlemlerin önemini ortaya çıkarmaktadır.

Bu çalışmalardan farklı bir odak noktası olan Wisner, Curnow ve Seidel (2001)'in yüz yüze ve uzaktan eğitim yoluyla edinilen bilgilerin ne kadar korunduğuna dair çalışması oldukça dikkat çekicidir. Bu çalışmada aynı içeriğe sahip bir eğitimin yüz yüze veya uzaktan eğitim vasıtasıyla (televizyon) verilmesi sonucu katılımcıların bilgiyi hatırlama durumları incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre uzaktan eğitim alan grupta 10, 20 ve 40 hafta sonunda gerçekleşen ölçümlerde %14 ila %16 arasında bir bilgi kaybının gerçekleştiği görülmüştür. Bu bulgudan hareketle uzaktan eğitimle edinilen bilgilerin yüz yüze eğitimle kıyaslandığında nispeten daha az kalıcı olduğu sonucuna varılabilir. Ayrıca öğrenme derecesinin, eğitimin hemen sonrasında değil, eğitim üzerinden bir süre geçtikten sonra daha kararlı bir şekilde ölçülebileceği görülmüştür. Bu bakımdan, COVID-19 salgını sebebiyle öğrencilerin okuldan uzak kaldıkları dönemde ne kadar öğrenme ve bilgi kaybı yaşadığı, ilerleyen dönemlerde daha net ortaya koyulabilir.

Öğrenme Kayıplarının Azaltılmasında Neler Yapılabilir?

2020-2021 eğitim-öğretim yılına başlarken eğitim sisteminin karşı karşıya kaldığı en büyük sorunlardan biri, döneme öğrenme kayıpları ile başlayan öğrencilere yönelik ne tür önlemler alınacağı olmuştur (Shafer, 2020). Alanyazındaki çeşitli araştırmalar bu konuda yapılabilecekler üzerinde durmuş ve tavsiyelerde bulunmuştur. Bu kapsamda COVID-19 salgını sürecinde öğrenme kayıplarındaki derinleşmenin önüne geçebilmek için atılabilecek adımlar şu şekilde özetlenmiştir (Wilson, 2020):

Öğrenme kayıpları açısından dezavantajlı durumda olan öğrencilerin belirlenmesi,

- Tüm öğrencilere kısa süreli ve yüksek yoğunluklu dersler verilmesi,
- Ailelerle tutarlı iletişim geliştirilmesi; ailelerin öğrencilere yardımcı olabilmesi için faydalanabilecekleri etkinlikler ve müdahale programları hakkında rehberlik edilmesi,
- Öğrencilerin evden çalışma yoluyla takip edebilecekleri basılı veya elektronik kaynaklar hakkında bilgilendirilmesi,
- Öğrenci eğitimiyle tutarlı olarak aileler için eğitim müdahalelerin uygulanması.

Bu önlemler öğrencilere ve ebeveynlere yönelik sunulabilecek destekleyici eğitimleri içermektedir. Alanyazında yer alan bazı araştırmalar öğrenme kayıplarının azaltılmasında destekleyici ilave eğitimlerin öneminden söz etmektedir (Arı, 2004, s. 256; Kaffenberger, 2021, s. 6; Masonbrink ve Hurley, 2020, s. 3; Wyse vd., 2020, s. 60). Bir önceki yılın konularının tekrarını içeren destekleyici eğitimler, öğrencilerin geçmiş bilgilerini hatırlamalarında ve bilgi eksikliklerinin giderilmesinde etkili sonuçlar ortaya koymaktadır. Bu bakımdan COVID-19 salgını sonrasında müfredatın gerisinde kalan öğrencilerin öğrenme kayıplarının telafi edilebilmesi için, öğretimin öğrencilerin düzeyine göre yeniden uyarlanması tavsiye edilmektedir. Ayrıca uzaktan eğitime geçiş sürecinde kaybedilen zamanı telafi etmek amacıyla 2020-2021 eğitim-öğretim yılının uzatılması ve hâlihazırdaki tatillerin azaltılması, öğrenme kayıplarının etkilerini azaltmak amacıyla planlanan önlemler arasında yer almaktadır (Osman, 2020). Diğer yandan Dünya Bankası (2020), ilkökul çağındaki çocuklar için okuryazarlık ve matematik becerilerine odaklanan büyük ölçekli iyileştirici programlar tasarlanması için eğitimcilere yönelik bir çağrıda bulunmuştur. Bununla birlikte destekleyici eğitim programları, ayrıntılı bir müfredattan ziyade öğrencilerin bilgi eksikliklerini gidermeyi amaçlayan, ilgili dersin temel bileşenlerini içeren, esnek bir yapıya sahip olduğunda daha etkili sonuçlar verebilmektedir (Cooper, Charlton, Valentine ve Muhlenbruck, 2000).

Çağdaş eğitim yaklaşımlarında öğretmenlere biçilen, bilgi aktaran yerine bilgiye ulaşmada rehber ve aracı olma rolü, salgın döneminde daha da ön plana çıkmıştır. Salgın sırasında uzaktan eğitimde olduğu gibi salgın sonrasında da öğrencilerin daha özerk, kendine yetebilen ve eleştirel bakış açısına sahip olma sorumlulukları doğmuştur (Bozkurt, 2020, s. 122). Sorumluluğun büyük bölümünün öğrenene ait olması, onlara seçim hakkı ve esneklik tanıyacak bir eğitim planlaması yapılmasını da gerekli kılmaktadır. Bu nedenle, her öğrencinin kendi öğrenme hızı, biçimi ve gereksinimine göre tercih edebileceği eğitim süreçlerinin tasarlanması önerilmektedir. Böylelikle öğrenme kaybı yaşadığı görülen öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun programlarla eksikliklerinin giderilebileceği ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra teknoloji destekli öğrenme ortamlarında alternatif-süreç temelli ölçme ve değerlendirme araçları daha etkin kullanılabilir (Sarı ve Nayır, 2020). Bu sayede öğrencilerin öğrenme düzeyi ve öğrenmede yaşanan eksiklikler, teknoloji tabanlı uygun programlar sayesinde süreç olarak izlenebilir ve değerlendirilebilir.

Okul içi uygulamaların yanı sıra öğrencilerin evde ebeveynleri ile yapacağı etkinlikler yoluyla da öğrenme kayıplarının azaltılabileceği belirtilmektedir. Geçmiş yıla ait bilgilerin tekrarının yapılması, evde çocuğa uygun öğrenme ortamlarının hazırlanması, okuma etkinliklerinin yapılması, sözlü muhakeme,

problem çözme ve kelime becerilerini geliştirmeye yönelik oyunlar oynanması, hikâye anlatımı bunlar arasında sayılabilir (Elleseff, 2018). Öte yandan ebeveyn özellikleri, çocuğa sunulan desteğin kalitesini etkileyebilmektedir. Yapılan araştırmalar, uzaktan eğitimde çocuklarına yeterince vakit ayırabilen, teknolojik becerileri gelişmiş ve eğitim düzeyi daha yüksek olan ebeveynlerin çocuklarına daha fazla katkı sağlayabildiğini ortaya çıkarmıştır (Arı, 2005; Burgess ve Sievertsen, 2020; Sezgin, Erdoğan ve Dağ, 2020). Bu sonuçlar, aynı zamanda salgın sürecinde öğrencilerin aileleri tarafından daha fazla desteklenmeye ihtiyaç duyduğuna işaret etmektedir.

Yaz tatillerinde uygulanan destek programlarının okuma başarısı üzerindeki etkilerinin incelendiği bir meta analiz çalışmasında, bu programların özellikle düşük gelir grubunda yer alan öğrencilerin okuma başarıları üzerinde yüksek etkiye sahip olduğu belirlenmiştir (Kim ve Quinn, 2013). Okuma gibi kritik bir beceriyi desteklemesi bakımından bu amaçla hazırlanan programlardan yararlanmak elzem görünmektedir. Öte yandan Bozkurt (2020), eğitime yönelik kayıpları telafi etmek adına öğrencilerin ders çalışma süresinin artırılarak dinlenme, oyun ve boş zaman aktivitelerinin azaltılmasının da doğru bir uygulama olmayacağını ifade etmektedir. Eğitimin tamamen öğretimsel bir süreçten ibaret olmadığı göz önüne alındığında öğrenme kayıplarının telafisinde öğrencilerin duyuşsal gelişimlerinin de sağlanması gerekmektedir. Bu kapsamda öğrencilerin salgın döneminde akranlarından uzak kalması, çevresiyle etkileşiminin azalması nedeniyle sosyalleşme ihtiyacını karşılayamaması, kayıpların telafisinde öncelikle giderilmesi gereken eksikliklerdendir (Bozkurt, 2020; Iqbal ve Tayyab, 2021; Sarı ve Nayır, 2020).

Sonuç olarak gerek sosyal ve gerekse bilişsel açıdan bakıldığında okuldan uzak kalınan süre öğrencilerin aleyhine işlemektedir. Bu dönemde öğretimi sürekli kılmak, öğrenme kayıplarını en aza indirmek ve öğrencilerin iyi oluşlarını sağlamak her zamankinden daha fazla önem kazanmıştır. Olağanüstü sayılabilecek böyle bir dönemin öğrencilere yönelik olumsuz etkilerini olabildiğince azaltmak, tüm paydaşların en önemli gayesi olmalıdır.

Kaynakça

- Alexander, K. L., Entwisle, D. R., & Olson, L. S. (2007). Summer learning and its implications: Insights from the beginning school study. *New Directions for Youth Development*, 114, 11-32. 10.1002/yd.210
- Andrabi, T., Daniels, B., & Das, J., 2020. Human capital accumulation and disasters: Evidence from the Pakistan earthquake of 2005. RISE Working Paper Series, 20/039. doi: 10.35489/BSG-RISE-WP_2020/039
- Arı, A. (2005). *İlköğretim okulu öğrencilerinin yaz tatilindeki öğrenme kayıpları*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arı, A. (2004). Yaz tatili öğrenme kaybı. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 243-258.
- Azevedo, J. P., Hasan, A., Goldemberg, D., Iqbal, S. A., & Geven, K. (2020). Simulating the potential impacts of COVID-19 school closures on schooling and learning outcomes: A set of global estimates. *World Bank Policy Research Working Paper*, 9284. Erişim: <https://elibrary.worldbank.org/doi/abs/10.1596/1813-9450-9284>
- Borman, G. D., Benson, J., & Overman, L. T. (2005). Families, schools, and summer learning. *The Elementary School Journal*, 106, 131-150. doi: 10.1086/499195
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 112-142.
- Burç, G., & Karakuyu, A. (2020). Sınıf öğretmenlerinin dönem içerisinde ilk kez uygulanan ara tatil uygulaması hakkındaki görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(70), 745-752. doi: 10.17719/jisr.2020.4132
- Burgess, S., & Sievertsen, H. H., (2020). Schools, skills, and learning: The impact of COVID-19 on education. Erişim: 02.03.2021 tarihinde <https://voxeu.org/article/impact-covid-19-education> adresinden erişilmiştir.
- Carlsson, M., Dahl, B., Öckert, B. & Rooth, D. (2015). The effect of schooling on cognitive skills. *Review of Economics and Statistics*, 97(3), 533-547.
- Cooper, H. (2003). Summer learning loss: The problem and some solutions. Erişim: 20.01.2021 tarihinde <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED475391.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Cooper, H., Nye, B., Charlton, K., Lindsay, J., & Greathouse, S. (1996). The effects of summer vacation on achievement test scores: A narrative and meta-analytic. *Review of Educational Research*, 66(3), 227-268. doi: 10.3102/00346543066003227
- Cooper, H., Charlton, K., Valentine, J. C., & Muhlenbruck, L. (2000). Making the most of summer school: A meta-analytic and narrative review. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 65, 119-127.
- Di Pietro, G., Biagi, F., Costa, P., Karpinski, Z., & Mazza, J. (2020). The likely impact of COVID-19 on education: Reflections based on the existing literature and recent international datasets. European Commission JRC Technical Report.

- Dorn, E., Hancock, B., Sarakatsannis, J., & Viruleg, E. (2020). COVID-19 and student learning in the United States: The hurt could last a lifetime. McKinsey & Company.
- Dünya Bankası (2020). The COVID-19 pandemic: Shocks to education and policy responses. Erişim: 20.01. 2021 tarihinde <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/33696/148198.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Engzell, P., Frey, A., & Verhagen, M. (2021). Learning loss due to school closures during the COVID-19 pandemic. Erişim: 20.03.2021 tarihinde <https://osf.io/download/5f995b4687b7df03233b06fe/> adresinden erişilmiştir.
- Elleseff, T. (2018). Tips on reducing 'summer learning loss' in children with language/literacy disorders. *Smart Speech Therapy*, 1-2.
- Erol, H. (2006). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde demokratik hayat ünitesinin hedefleri ve bu hedeflerin gerçekleştirme düzeyi.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Afyon.
- Gewertz, C. (2020). Don't rush to 'diagnose' learning loss with a formal test: Do this instead. Erişim: <https://www.edweek.org/ew/articles/2020/08/06/dont-rush-to-diagnose-learning-loss-with.html>
- Görgülü Arı, A., & Hayır Kanat, M. (2020). Covid-19 (Koronavirüs) üzerine öğretmen adaylarının görüşleri. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı*, 459-492.
- Harris, D., & Larsen, M. (2019). The effects of the New Orleans postKatrina market-based school reforms on medium-term student outcomes. Education Research Alliance for New Orleans.
- Hall, S. (2020, Ekim). *Eğitimin geleceğinde bizi ne bekliyor?* [Video]. TED. Erişim: <https://www.youtube.com/watch?v=ZJLi9rU-TUU> adresinden erişilmiştir.
- Horowitz, J. M. (2020). Lower-income parents most concerned about their children falling behind amid COVID-19 school closures. Pew Research Center. Erişim: 20.03.2021 tarihinde <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2020/04/15/lower-income-parents-most-concerned-about-their-children-falling-behind-amid-covid-19-school-closures/> adresinden erişilmiştir.
- Iqbal, S. A., & Tayyab, N. (2021). COVID-19 and children: The mental and physical reverberations of the pandemic. *Child: Care, Health and Development*, 47(1), 136-139. doi: <https://doi.org/10.1111/cch.12822>
- Kaffenberger, M. (2021). Modeling the long-run learning impact of the COVID-19 learning shock: Actions to (more than) mitigate loss. *RISE Insight Series*, 1-12. doi: 10.35489/BSG-RISE-RI_2020/017
- Kayır, G., & Özçelik, F. U. (2018). İngilizce dersindeki yaz tatili öğrenme kayıplarına ilişkin öğretmen görüşleri. *Turkish Journal of Primary Education* 3(1), 33-45.
- Kim, J. S., & Quinn, D. M. (2013). The effects of summer reading on low-income children's literacy achievement from kindergarten to grade 8 a meta-analysis of classroom and home interventions. *Review of Educational Research*, 83(3), 386-431. doi: 10.3102/0034654313483906
- Kuhfeld, M., & Tarasawa, B. (2020). The COVID-19 slide: What summer learning loss can tell us about the potential impact of school closures on student academic achievement. Erişim: https://www.nwea.org/content/uploads/2020/05/Collaborative-Brief_Covid19-Slide-APR20.pdf
- Kuhfeld, M., Soland, J., Tarasawa, B., Johnson, A., Ruzek, E., & Liu, J. (2020). Projecting the potential impact of COVID-19 school closures on academic achievement. *Educational Researcher*, 49(8), 549-565. doi: 10.3102/0013189X20965918
- Masonbrink, A. R., & Hurley, E. (2020). Advocating for children during the COVID-19 school closures. *Pediatrics*, 146(3), 1-10. doi: 10.1542/peds.2020-1440
- Menard, J., & Wilson, A. M. (2013). Summer learning loss among elementary school children with reading disabilities. *Exceptionality Education International*, 23(1), 72-85.
- Middleton, K. V. (2020). The Longer-Term Impact of COVID-19 on K-12 Student Learning and Assessment. *Educational Measurement: Issues and Practice*, 39(3), 41-44. doi: 10.1111/emip.12368
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2020a). 2020-2021 Eğitim ve Öğretim Yılı Çalışma Takvimi. Erişim: 20.03.2021 tarihinde http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_07/11203132_03183844_2020-2021_CYalYsYma_Takvimi_Genel_ge-2020-4_03.07.2020.pdf adresinden erişilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2020b). Türkiye uzaktan eğitim istatistikleri. Erişim: 02.03.2021 tarihinde <http://www.meb.gov.tr/turkiye-uzaktan-egitim-istatistikleriyle-dijital-dunyanin-listelerini-zorladi/haber/21158/tr> adresinden erişilmiştir.
- Mikulecky, L. J. (1990). Stopping summer learning loss among at-risk youth. *Journal of Reading*, 33(7), 516-521.
- Osman, M. E. (2020). Global impact of COVID-19 on education systems: The emergency remote teaching at Sultan Qaboos University. *Journal of Education for Teaching*, 46(4), 463-471. doi: 10.1080/02607476.2020.1802583
- Patton, K. L. S., & Reschly, A. L. (2013). Using curriculum-based measurement to examine summer learning loss. *Psychology in the Schools*, 50(7), 738-753. doi: 10.1002/pits.21704
- Reid, K. (2005). The causes, views and traits of school absenteeism and truancy: An analytical review. *Research in Education*, 74(1), 59-82. doi: 10.7227/RIE.74.6
- Saavedra, J. (2020). Educational challenges and opportunities of the Coronavirus (COVID-19) pandemic. Erişim: <https://blogs.worldbank.org/education/educational-challenges-and-opportunities-covid-pandemic>.

- Sabates, R., Carter, E., & Stern, J. M. B. (2021). Using educational transitions to estimate learning loss due to COVID-19 school closures: The case of Complementary Basic Education in Ghana. *International Journal of Educational Development*, 82, 1-9. doi: 10.1016/j.ijedudev.2021.102377
- Sahlberg, P. (2020). Will the pandemic change schools? *Journal of Professional Capital and Community*, 5 (3/49), 359-365. doi: 10.1108/JPCC-05-2020-0026
- Sarı T., & Nayır, F. (2020). Pandemi dönemi eğitim: sorunlar ve fırsatlar. *Turkish Studies*, 15(4), 959-975. doi: 10.7827/TurkishStudies.44335
- Sezgin, F., Erdoğan, O., & Dağ, S. (2020). Ortaöğretim öğrencilerinin yaz tatili öğrenme kayıpları: Aile eğitim düzeyine ilişkin bir analiz. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(226), 35-52.
- Shafer, S. (2020). Overcoming COVID-19 learning loss. Erişim: 18.01.2021 tarihinde <https://www.edweek.org/leadership/overcoming-covid-19-learning-loss/2020/08> adresinden erişilmiştir.
- Şahin, A. (2004). *İlköğretimde tatil sonrası öğrenme kayıpları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Turner, K. L., Hughes, M., & Presland, K. (2020). Learning loss, a potential challenge for transition to undergraduate study following COVID19 school disruption. *Journal of Chemical Education*, 97, 3346-3352. doi: 10.1021/acs.jchemed.0c00705?ref=pdf
- UNICEF (2020a). Promising practices for equitable remote learning: Emerging lessons from COVID-19 education responses in 127 countries. Innocenti Research Brief.
- UNICEF (2020b). Education and COVID-19. Erişim: 18.01.2021 tarihinde <https://data.unicef.org/topic/education/covid-19/> adresinden erişilmiştir.
- Wilson, M. (2020). COVID-19 learning loss: Recommendations to improve student outcomes during COVID-19 pandemic. Erişim: 18.01.2021 tarihinde <https://apluscolorado.org/reports/covid-19-learning-loss/> adresinden erişilmiştir.
- Wisher, R. A., Curnow, C. K., & Seidel, R. J. (2001). Knowledge retention as a latent outcome measure in distance learning. *American Journal of Distance Education*, 15(3), 20-35. doi: 10.1080/08923640109527091
- Wyse, A. E., Stickney, E. M., Butz, D., Beckler, A., & Close, C. N. (2020). The potential impact of COVID-19 on student learning and how schools can respond. *Educational Measurement: Issues and Practice*, 39(3), 60-64. doi: 10.1111/emip.12357
- Yıldız, A., & Akar Vural, R. (2020). Covid-19 pandemisi ve derinleşen eğitim eşitsizlikleri. *Türk Tabipleri Birliği Covid-19 Pandemisi Altıncı Ay Değerlendirme Raporu*, 556-565.